

הוא דבר טוב או לא, זוהי מחלוקת תנאים
—

כתנאי, נאמר בחומש בראשית 'וה' ברך את
אברהם בכל', מאי בכל? רבי מאיר אומר
שלא היתה לו בת וזוהי הברכה שבירך ה'
את אברהם שלא היתה לו בת (66) רבי יהודה
אומר שהברכה היא דהיתה לו בת (67).

בלא זכרים ובלא נקבות, אלא אשרי למי
שבניו זכרים, אוי לו למי שבניו נקבות. (64)
וכן אי אפשר לעולם בלא כסם עושה בשמים
ובלא בורסי מעבד עורות (65), אשרי מי
שאומנותו בוסמי שיש להם ריח טוב, אוי
למי שאומנותו בורסי שהעורות ריחם רע.

ומוסיפה הגמרא, שמחלוקת זו אם לידת בת

אך הרמב"ן הוסיף שם שבאמת אין לומר
שאחרים באו להוסיף רק את שמה של הבת, וכן
אין לומר שכוונתם שכל ברכת אברהם הייתה
בבת 'דחלילה להם שיוציאו ברכתו של אברהם
שהיא גדולה וכללית לענין זה'. ולכן פירש שם
הרמב"ן פירוש אחר בסוגיה על דרך הסוד, עי"ש
באריכות גדולה.

67. התוס' לקמן קמא א [ד"ה בת] הקשו למאן
דאמר בן נח מותר באחותו, מדוע לא השיא
אברהם את בתו ליצחק. ותירצו ב' תירוצים: א.
דשמא היתה קטנה ולא רצה אברהם עדיין
להשיאה. ב. שבת זו נולדה מהגר ולכך לא רצה
להשיאה ליצחק.

ולפי תירוצם השני הוציא בהגהות חשק
שלמה חידוש לדינא. דהנה ביבמות דף ס"ב
אמרו, דהשוהה עשר שנים עם אשתו ולא ילדה,
כופין אותו להוציא ולישא אחרת. והמקור לכך
הוא מאברהם שנשא להגר מקץ עשר שנים
לשבתו בארץ כנען. והנה נחלקו הפוסקים אם
ילדה אשתו רק בן או רק בת דלא קיים עדיין
מצוות פריה ורביה, אם גם במקרה זה כופין
אותו לגרש את אשתו ולישא אחרת כדי לקיים
מצוות פריה ורביה.

וכתב החשק שלמה דלפי דברי התוס' דלמאן
דאמר שהייתה לו בת היינו מהגר, אם כן רבי
מאיר הסובר שלא הייתה לו בת היינו שלא היתה
לו אפילו מהגר. ואם כן יש ללמוד דאין כופין
לישא אחרת על מצוות פריה ורביה, דאם לא כן

64. הגר"א [שנות אליהו ליקוטים ובביאורי
הגר"א בסוף המשניות] ביאר את דברי הגמרא
באופן נפלא. דהנה לעיל הבאנו את פירוש
המהרש"א דבהולדת בנות באה רביה לעולם
משום שזכר אחד יכול לישא הרבה נשים, ואין
צריך להרבה זכרים כדי שיוולדו הרבה, אבל
נשים, ככל שיתרבו כן תרבה הרבייה, וכן פירש
הגר"א. ולפי זה ביאר דאביו ניחמו שבהולדת
הבת באה רביה לעולם, ועל זה אמר לו בר
קפרא דזהו תנחומים של הבל, דאף שלעולם
יותר טוב שנולד בת, מכל מקום לו עצמו וודאי
שעדיף שיוולד בן, שהרי אם יולד לו בן יוכל
להוליד הרבה ילדים על ידי שישא הרבה נשים,
ואילו בתו אינה יכולה להוליד אלא מאיש אחד.

65. על פי רש"י ותוס' בכתובות עזא. וכן פירש
הערוך בערך בורסי.

66. פירש הרמב"ן בחידושיו על התורה,
דהברכה בזה הייתה משום שלא היה יכול
אברהם להשיאה רק לבני כנען הארוורים, ואם
ישלחנה לארצו תעבוד עבודה זרה כמותם. ורבי
יהודה דרש כי בת הייתה לו דאפילו בת לא
הייתה חסרה לו והיה לו הכל, ובאו אחרים
והזכירו שם הבת. (וצ"ע לפי זה מה שתלתה
הגמרא את מחלוקת האמוראים לעיל במחלוקת
תנאים זו, שהרי לפי זה אין מכאן ראייה שאין
ברכה בלידת הבת אלא שגבי אברהם הייתה זו
ברכה שלא היה לו למי להשיאה, וצ"ע).